

Diyarbakır'da Satranca Olan Tutum

[Mesut Süleymanoğulları](#)¹, [Tuba Gür](#)¹, [Bayram Ali Sıvaz](#)²

¹Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Ağrı

²Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Ana Bilim Dalı, Ağrı

Atf için: Süleymanoğulları, M., Gür, T., Sıvaz (2022). Diyarbakır'da Satranca Olan Tutum. *Spor, Eğitim ve Çocuk*. 2 (2), 56-66. DOI: 10.5505/sec.2022.69885

Geliş Tarihi: 18.05.2022

Kabul Tarihi: 28.05.2022

Yayın Tarihi: 31.05.2022

Öz

GİRİŞ ve AMAÇ: Satranç, analitik düşünme, problem çözme ve matematiksel kavramları uygulama gibi birden fazla bilişsel unsuru barındıran; bireylerin gelişimine olumlu katkılar sağlayan, tüm dünyada geniş kitlelerce oynanan ve belirli kurallara sahip kadim bir oyundur. Bu çalışmada Diyarbakır ili merkezde ikamet etmekte olan ve farklı demografik özelliklere sahip amatör satranç oyuncularının satranca olan tutumlarının farklı değişkenlerle incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM ve GEREÇLER: Çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 yılında Diyarbakır ili merkezde satranç oynayan 47'si kadın, 70'i erkek olmak üzere toplam 117 birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla 'Kişisel Bilgi Formu' dışında Sadık, Öntürk ve Dinç (2018) tarafından geliştirilen 'Satranç Oyununa Yönelik Tutum Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmanın istatistiksel analizlerinde veri setinin normal bir dağılıma sahip olması nedeniyle parametrik testler kullanılmıştır.

BULGULAR: Araştırma kapsamında gerçekleştirilen analizler sonrasında ailesi tarafından satranca teşvik edilen katılımcıların tutum düzeylerinin arkadaşları tarafından teşvik edilen grubun düzeyinden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Gerçekleştirilen bu çalışma sonrasında katılımcıların satranca olan tutum düzeylerinin, çevresel bir faktör olan sosyokültürel yapıya göre farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Özellikle bireylerin bilişsel, sosyal ve ruhsal gelişiminde önemli bir etkiye sahip olan satranç oyununa ebeveynler, eğitimciler ve rol modellerce gerekli rehberliğin sağlanmasının önemli bir çaba olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oyun, Gelişim, Kognitif, Problem Çözme, Akademik Başarı

Attitude to Chess in Diyarbakır City

Abstract

INTRODUCTION: Chess contains more than one cognitive element such as analytical thinking, problem solving and applying mathematical concepts; It is an ancient game that contributes positively to the development of individuals, is played by large masses all over the world and has certain rules. In this study, it is aimed to examine the attitudes to chess of amateur chess players, who live in the center of Diyarbakır and have different demographic characteristics by different variables.

METHODS: In the study, survey model, which is one of the quantitative research methods, was used. The sample group consists of a total of 117 individuals, 47 women and 70 men, playing chess in the city center of Diyarbakır. In order to collect data, 'Personal Information Form' and the 'Attitude Scale Development for Game of Chess' scale which is developed by Sadık, Öntürk and Dinç (2018) was used. Since the dataset has a normal property, parametric tests were used in the statistical analysis.

RESULTS: After the analysis of the research, it was found that the attitude levels of the participants who were encouraged to chess by their families were higher than the level of the group encouraged by their friends.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

DISCUSSION AND CONCLUSION: After this study, it was concluded that the attitudes of the participants towards chess differed according to the sociocultural structure, which is an environmental factor. It is thought that providing the guideness by parents, trainers, teachers and role models to the chess, which has an important effect on the cognitive, social and spiritual development of individuals, will be an important effort.

Keywords: Game, Development, Cognitive, Problem Solving, Academic Success

GİRİŞ

Satranç, birden fazla psikolojik- fiziki beceriyi barındıran ve iki oyuncu arasında oynanan bir oyundur. 64 (8x8) kareden oluşan satranç tahtası üzerinde oynanan bu oyunda her oyuncu ayrı renge sahip taşlara sahiptir. Her oyuncu kendi stratejisi doğrultusunda taşlarını komuta ederek belli bir düzene göre bu taşları hareket ettirir ve rakibi mat (rakip şahı almak) etmeyi amaçlar (FIDE, 2017). Satranç, analitik düşünme, problem çözme ve matematiksel kavramları uygulama gibi birden fazla bilişsel unsuru barındırır (Aydın, 2015).

Satranç, atletik yetenekler açısından çok sınırlı ancak zihinsel egzersizler bakımından sınır tanımaz stratejik bir oyundur. Bu yönüyle satranç kişiye ezber, görselleştirme, hamle tanıma, ileriye planlama, karar verme, sonuçları kabullenmeyle birlikte analitik mantık geliştirme olanağı sağlamaktadır (Kurtdorfer, 2019, 10-11). Betimleyici ve cebirsel notasyonlar öznel bireyin günlük hayat pratiklerine farklı perspektiflerden bakmasına neden olmaktadır (John, 1991, 9). Eğitim ve iş dünyasında, satranç oynarken ortaya çıkan temel taktik ve stratejilerin sonsuz çeşitlerinden bazılarını tanıma ve kullanımın bireysel yetenek ve zekâ gelişiminde sistematik olarak ilerleme kaydettiği sonucuna varılmıştır. Satrancın orta çıkış hikâyesinde de başrol oynayan 5. yüzyıl düşünürlerinden Hintli Nasır Dühr'de çoklu zekâ pırıltılarını görmek mümkündür (Kızıltuğ, 2003, 5). Alan ve şartlar bakımından minyatüre edilmiş iki eşit güçteki ordunun çarpışmasına sahne olan satrancın pratikteki gücünü 6. yüzyılın ikinci yarısında İran sarayında görmek mümkündür (Murray, 1913, 25). I. Hüsrev, tüm rakiplerini savaş meydanlarında dize getirerek İran'a dönemin altın çağını yaşatmıştır. Kısa sürede Arap ve Müslüman coğrafyaya yayılan ve Voltaire'nin "İnsan zekâsının en büyük onuru" saydığı satranç oyununun Orta çağ Avrupa'sına girişi ise üç koldan gerçekleşmiştir. Akdeniz'den İtalya'ya, Kuzey Afrika'dan İspanya'ya ve Türkiye'den Balkanlara (Golombek, 2004). Kilisenin skolastik ve baskıcı rejimine kapalı kapılar ardında meydan okuyan bu zekâ oyunu, Avrupa'da popüler hale gelerek Rönesans ve Aydınlanmayı tetiklediği söylenebilir (Sivaz, 2020). Satranç oynayan nüfusun, satranç oynamayanlara göre daha zeki oldukları varsayımı, Avrupa'yı Sanayi Devrimine sürüklemiş olma ihtimali de yüksektir (Gobet ve Campitelli, 2014). Satrancın modernleşmesi ve evrenselleşmesi ise 20. yüzyıl batı dünyasının bilim ve fende yapmış olduğu atılımlara bağlı olarak sömürgeleştirme politikalarının önemli bir yeri vardır (Murray, 1913, 25). Büyüyen ve yaygınlaşan satrancın kontrol altına alınabilmesi için 1924'te Uluslararası Satranç Federasyonu (FIDE) kuruldu ve birçok yerel federasyonlar bunu takip etti (Kurtdorfer, 2019, 5).

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

FIDE 199 ülkenin bağlı olduğu dünyanın en büyük spor federasyonlarından biri durumundadır ve milyonlarca oyuncusu ve her gün ortalama 60 milyondan fazla oyunun oynandığı gerçek bir küresel spordur (FIDE, 2017). Tüm bunlara rağmen kültürel ve kişisel gelişimin çekici bir aracı olan satranca, akademik çevrelerin pek ilgi gösterdiği söylenemez.

Tutum, bireyin kendisine veya herhangi bir nesneye, olaya, toplumsal konuya karşı deneyim, motivasyon ve bilgiler eşliğinde örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir (İnceoğlu, 2004). Diğer bir tanıma göre ise tutum, bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 2005).

Bu araştırmada, örneklem grubunu oluşturan bireylerin satranca olan tutumları ile cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ebeveynlerin eğitim düzeyi, satranca teşvik kaynağı ve bir satranç kulübüne üye olma durumları arasındaki farklılaşma incelenmiştir. Literatür taraması sonrasında satranç oyununu konu edinen birçok ulusal (Erhan, Hazar ve Tekin, 2009; Tekneci, 2009; Ün, 2010; Sığırtmaç, 2012; Güneş ve Tuğrul, 2017; Akay, 2017; Çubukçu ve Bağçeli Kahraman, 2018; Tatlıpınar ve Serçe, 2019; Kutlu, 2019; Gözübüyük Tamer, 2020; Kaplan, Kesicioğlu ve Aydın, 2022) ve uluslararası (Ferreira ve Palhares, 2008; Gliga ve Flesner, 2014; Sala, Gorini, Pravettoni, 2015; Trincherro ve Sala, 2016; Joseph, Manoharan, Easvaradoss ve Chandran, 2016; Cojocar u ve Velea, 2018; Gardiner, 2018; Poston ve Vandenkiebomm, 2019; Jianguo, Wenying, Zhigang ve Zhou, 2019) çalışmanın olduğu görülmüştür. Tüm bu çalışmalarda satranç oyununun çeşitli unsurlara etkisi ya da farklı değişkenlerce farklılaşması incelenmişken satranç oyununa olan tutumun incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırma özgün bir çalışma niteliğindedir. Araştırma sonrası elde edilecek bulgular ve sonuçlar doğrultusunda sunulacak önerilerin özellikle ülkemizde nispeten geri planda kaldığı düşünülen satranç oyununa olan genel tutumu ve bakışı olumlu yönde etkileyebileceği ön görülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ve katılımcıların araştırmaya konu olan olay ya da olguya ilişkin görüşlerinin alındığı tekil tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2015).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2021-2022 yılında Diyarbakır ili merkezde aktif olarak satranç oynayan toplam 210 birey oluştururken örneklem grubunu ise olasılıksız örnekleme yöntemiyle belirlenen ve yine Diyarbakır ili merkezde satranç oynayan 47'si kadın, 70'i erkek olmak üzere toplam 117 birey oluşturmaktadır. Evren ve örneklem büyüklüklerine bakıldığında %95 güven düzeyinde örneklemin evreni temsil eder yeterlikte olduğu görülmektedir (Saunders, Lewis ve Thornhill, 2019).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla anket tekniği kullanılmıştır (Nachmias ve Nachmias, 1996). Anketler uygulanmadan önce katılımcılar anket soruları ve bu soruların cevaplandırılma tekniği hakkında bilgilendirilmiş ve geçerli veriler değerlendirilmek üzere analiz programına aktarılmıştır. Veri toplamak amacıyla araştırmacı ve uzman görüşü ile oluşturulan ‘Kişisel Bilgi Formu’ dışında Sadık, Öntürk ve Dinç (2018) tarafından geliştirilen ‘Satranç Oyununa Yönelik Tutum Ölçeği’ kullanılmıştır. Tek boyut ve 16 maddeden oluşan ölçek, 5’li likert tipindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 16 iken en yüksek puan 80’dir. Ölçekten elde edilen puan ortalamaları yükseldikçe katılımcıların satranç oyununa yönelik tutum düzeyleri de artmaktadır. Sadık vd., (2018) tarafından geliştirilen ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış ve Cronbach’s Alpha değeri .98 olarak bulunmuştur. Bu çalışmadaki Cronbach’s Alfa güvenilirlik katsayısı ise .838 olarak tespit edilmiştir. İç tutarlılık değerinin geçerli kabul edilebilmesi için kritik alfa değerinin .70 ve üzeri bir değerde olması gerekmektedir (Özdamar, 2004).

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında katılımcılar tarafından doldurulan geçerli anket formları SPSS 26 istatistik paket programına aktarılmıştır. Verilerin normallik varsayım analizi sonrasında elde edilen çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri $-1.5 \sim +1.5$ (Tabachnick ve Fidell, 2013) aralığında olduğundan veri setinin normal bir dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple, çalışmanın istatistiksel analizlerinde parametrik testler kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistikler; katılımcıların satranç tutum düzeyleri ile cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, satranca teşvik kaynağı ve bir satranç kulübüne üye olma durumları arasındaki farklılaşmayı belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Scheffe çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar ise $p < .05$ önem düzeyine göre değerlendirilmiştir (Bursal, 2019).

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel analizlerine ilişkin tablolara ve açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	47	40.2
	Erkek	70	59.8
Yaş	10 yaş ve altı	25	21.4
	11-14	31	26.5
	15-17	35	29.9
	18 yaş ve üzeri	26	22.2
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	42	35.9

	Lise	46	39.3
	Lisans	29	24.8
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim	57	48.7
	Lise	50	42.7
	Lisans	10	8.5
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim	42	35.9
	Lise	57	48.7
	Lisans	18	15.4
Satranca Teşvik Kaynağı	Aile	48	41.0
	Arkadaş	37	31.6
	Öğretmen	32	27.4
Bir Satranç Kulübüne Üyelik	Evet	37	31.6
	Hayır	80	68.4

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya 47 kadın (%40,2) ve 70 erkek (%59,8) olmak üzere toplam 117 satranç oyuncusunun katılım sağladığı görülmektedir. Yaş dağılımlarının birbirine yakın değerlerde olduğu ve önemli bir kısmının ilköğretim-lise düzeyinde eğitime sahip olduğu görülen katılımcıların ebeveynlerinin eğitim düzeyleri ise büyük ölçüde yine ilköğretim-lise şeklindedir. Önemli oranda aile ve arkadaş teşvikiyle satranca başlayan katılımcıların büyük çoğunluğu ise herhangi bir satranç kulübüne üye değildir.

Tablo 2. Satranç tutum puan ortalamalarının cinsiyete göre Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t	p
Satranç Tutum	Kadın	47	4.340	.599	.391	.696
	Erkek	70	4.293	.672		

Çalışmaya katılım sağlayan satranç oyuncularının cinsiyetleri ile satranç tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu kategoride her iki cinsiyetteki katılımcıların puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 3. Satranç tutum puan ortalamalarının yaş değişkenine göre ANOVA sonuçları

	Kategori	n	\bar{X}	ss	f	p
Yaş	10 yaş ve altı	25	4.360	.700	.441	.724
	11-14 yaş	31	4.274	.693		
	15-17 yaş	35	4.385	.529		
	18 yaş ve üzeri	26	4.211	.680		

Analiz sonuçları katılımcıların yaşları ile satranç tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığı işaret etmemekle birlikte bu kategoride en yüksek puan ortalamasına sahip yaş grubunun 15-17 olduğu göstermektedir.

Tablo 4. Satranç tutum puan ortalamalarının eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları

	Kategori	n	\bar{X}	ss	f	p
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	42	4.333	.770	.038	.962
	Lise	46	4.304	.521		
	Lisans	29	4.293	.634		

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların eğitim düzeyleri ile satranç tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı ancak öğrenim düzeyi arttıkça tutum düzeylerine ait puan ortalamalarının düştüğü görülmektedir.

Tablo 5. Satranç tutum puan ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları

	Kategori	n	\bar{X}	ss	f	p
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim	57	4.324	.637	.345	.709
	Lise	50	4.330	.682		
	Lisans	10	4.150	.474		

Analiz sonuçları katılımcıların anne eğitim düzeyleri ile satranç tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığı işaret etmemekte ve eğitim düzeyi arttıkça puan ortalamalarının düştüğünü göstermektedir.

Tablo 6. Satranç tutum puan ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları

	Kategori	n	\bar{X}	ss	f	p
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim	42	4.381	.622	.967	.383
	Lise	57	4.228	.681		
	Lisans	18	4.416	.549		

Tablo 6'da yer alan veriler, katılımcıların baba eğitim düzeyleri ile satranç tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

Tablo 7. Satranç tutum puan ortalamalarının satranca teşvik kaynağı durumuna göre ANOVA sonuçları

	Kategori	n	\bar{X}	ss	f	p	Fark
Teşvik Kaynağı	Aile ⁽¹⁾	48	4.427	.627	2.453	.041*	1>2
	Arkadaş ⁽²⁾	37	4.337	.601			
	Öğretmen ⁽³⁾	32	4.109	.680			

Analiz sonuçları, katılımcıları satranca teşvik eden kaynaklar ile tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın var olduğunu göstermektedir. ANOVA sonrası yapılan Scheffe post-hoc analizi incelendiğinde, bu grupta ailesi tarafından satranca teşvik edilen katılımcıların tutum düzeylerinin arkadaşları tarafından teşvik edilen grubun düzeyinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Satranç tutum puan ortalamalarının bir satranç kulübüne üye olma durumuna göre Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçları

	Kategori	n	\bar{X}	ss	t	p
Üyelik	Evet	37	4.378	.594	.759	.449
	Hayır	80	4.281	.664		

Çalışmaya gönüllü olarak katılan oyuncuların bir satranç kulübüne üye olma durumu ile tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı; satranç kulübüne üye olanların ise puan ortalamalarının diğer gruba nazaran daha yüksek olduğu Tablo 8’de görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada çalışmanın örneklem grubunu oluşturan bireylerin satranca olan tutumları ile cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ebeveynlerin eğitim düzeyi, satranca teşvik kaynağı ve bir satranç kulübüne üye olma durumları arasındaki farklılaşma incelenmiştir. Analizler sonrasında katılımcıların satranca olan tutumları ile yalnızca satranca teşvik kaynağı değişkeni arasında farklılaşma tespit edilmiş ve ailesi tarafından satranca teşvik edilen katılımcıların tutum düzeylerinin arkadaşları tarafından teşvik edilen grubun düzeyinden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Literatür incelendiğinde satrancı konu edinen birçok çalışmanın olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda eğitim ve satranç (Köksal, 2006); matematik becerileri (Tekneci, 2009); problem çözme, karar verme ve düşünme stilleri (Ün, 2010); genel okul olgunluğu ve sosyal becerileri (Kaynar, 2014); matematiksel problem çözme becerileri (Sala, Gorini, Pravettoni, 2015); matematiksel problem çözme (Trinchero ve Sala, 2016); bilişsel ve sosyal gelişimi (Akay, 2017); problem çözme becerileri (Çubukcu ve Kahraman, 2018); yön kavramlarını edinimi (Sığırtmaç, 2011); yaratıcı düşünme ve zekâ gelişimi (Sığırtmaç, 2016) gibi konuların ele alındığı görülmüştür. Ancak bu çalışmada ele alınan bağımsız değişkenlerce satranca olan tutumun incelendiği başkaca bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

Eğitim-öğretimde itici bir güç olduğu düşünülen satranç oyununun bireylerin bilişsel, sosyal ve ruhsal gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğu bilimsel çalışmalar sonrasında ortak kanı olarak ele alınabilir. Bu konuda Kaplan ve diğ.'lerinin (2022), çalışmaları sonrasında ulaştıkları okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin alternatif neden-sonuç ilişkisi kurulmasına, düşünme becerilerine, matematiksel düşünme becerisine, dikkat/odaklanma süresine, planlama/strateji becerisine katkı sağladığı sonucu dikkate alınmalıdır.

Joseph ve diğ. (2016) ise Hindistan'da satranç eğitimi alan ve almayan çocukları karşılaştırdıkları çalışmalarında yalnızca bir yıl boyunca satranç eğitimi alan çocukların İngilizce, sosyal bilgiler ve fen bilimleri alanlarında akademik performanslarında önemli gelişmeler olduğunu işaret etmişlerdir. Benzer şekilde Ferreira ve Palhares (2008) gerçekleştirdikleri çalışma sonrasında çocukların satranç oynama güçleri ile problem çözme becerileri arasında doğru bir orantı olduklarını ifade etmişlerdir. Jianguo ve diğ.'nin (2019) satranç eğitiminin çocukların öz yeterlik ve benlik saygısını artırdığı ve sosyal kaygılarını azalttığı yönündeki düşünceleri yine satrancın kişilik gelişimine katkısını gözler önüne sermektedir. Tanajyan ve diğ. (2021) de satrancın çok yönlü düşünme becerisini geliştirdiğini ve bu sebeple eğitim-öğretim sürecinin ilk yıllarında satranç eğitiminin gerekliliğini savunmuşlardır. Gözübüyük Tamer (2020), 'Kadim Bir Oyuna Gönül Verenler: Satranç Sporcuları ile Ailelerine Sosyolojik Bakış' adlı çalışması sonrasında velilerin çocuklarını erken yaşlarda satrançla tanıştırmalarının satranç oyuna olan ilgilerini arttırdığını ve çocuklarının başarılarının önemli derecede desteklendiğini raporlamıştır.

Sonuç olarak gerek bu çalışmanın gerek yukarıda sunulan bilimsel araştırmaların sonuçları ışığında bireylerin hem akademik hem de sosyal yaşantısında yadsınamaz bir etkiye sahip olduğu düşünülen satranç oyununun kurallara uygun bir şekilde erken yaşlarda öğretilmesinin; özellikle ebeveynlerin, arkadaşların, öğretmenlerin, eğitmenlerin ve rol modellerin rehberliğinin sağlanmasının altı çizilmelidir. Diğer taraftan bu çalışmada ele alınan değişkenlerden başkaca değişkenlerin kullanılması, evren ve örneklem grubunun genişletilmesi; bu konuda gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalarda boylamsal araştırma desenlerinin tercih edilmesi öneri olarak sunulabilir.

Kaynaklar

- Akay, K. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarına verilen satranç eğitiminin bilişsel ve sosyal davranışa etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aydın, M. (2015). Examining the impact of chess instruction for the visual impairment on mathematics. *Educational research and reviews*, 10 (7), 907-911. [https:// doi: 10.5897/ERR2014.1967](https://doi.org/10.5897/ERR2014.1967)
- Bursal, M. (2019). *SPSS ile temel veri analizleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cojocaru, V., & Velea, T. (2018). The effect of playing chess on focused attention. In V. Grigore, M. Stănescu, M. Stoicescu, & L. Popescu (Eds.), *Education and Sports Science in the 21st Century*, vol 55. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences (pp 685-690). Future Academy
- Çubukçu, A. & Bağçeli Kahraman, P. (2018). Okulöncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerinin satranç eğitimi alma durumlarına göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(43), 51-61
- Erhan, E., Hazar, M. & Tekin, M. (2010). Satranç oynayan ve oynamayan ilköğretim öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 1-8
- Ferreira, D., & Palhares, P. (2008). Chess and problem solving involving patterns, *The Mathematics Enthusiast*, 5(2), 249-256.
- Gardiner, C. G. (2018). *Leaarning chess and the development of cognitive thinking in Queensland primary schools: an exploratory study*. (Unpublished Master's Thesis), University of Southern Queensland.
- Gliga, F., & Flesner, P. I. (2014). Cognitive benefits of chess training in novice children. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116(1), 962-967. <https://doi.org/10.1016/J.SBSPRO.2014.01.328>
- Gobet, F. & Campitelli, G. (2014). Intelligence and chess. In J. Retschitzki & R. Haddad-Zubel (Eds.), *Step by step. Proceedings of the 4th colloquium Board games in academia* (pp 103-112). Fribourg: Edition Universitaires Fribourg Suisse.
- Golombek, H. & Clarke, P. (2004). *Petrosian v Spassky: The World championships 1966 and 1969*. London: Hardinge Simpole.
- Gözübüyük Tamer, M. (2020). Kadim bir oyuna gönül verenler: Satranç sporcuları ile ailelerine sosyolojik bakış. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi Özel Sayı*, 273-297.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

- Güneş, G. & Tuğrul, B. (2017). Is Chess just a game, or is it a mirror that reflects the child's inner world? *International Journal of Research in Education and Science*. 3(2), 438-451. [https://doi:10.21890/ijres.327902](https://doi.org/10.21890/ijres.327902)
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum, algı, iletişim*. Ankara: Elips Kitap.
- Jianguo, P., Wenying, J., Zhigang, H. & Zhou, N. (2019). *The influence of chess training on pupils' self-efficacy self-esteem and social anxiety*. SHS Web of Conferences. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20196001002>
- John, M. (1991). *İki hamlelik satranç problemleri* (Çev. Kapkın, C.). Ankara: Yaprak Yayınları.
- Joseph, E., Manoharan, S., Easvaradoss, V., & Chandran, D. (2016). A study on the impact of chess training on creativity of Indian school children. *Journal of Social Sciences*, 4(1), 20-24.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kaplan, E., Kesicioğlu, O, S., & Aydın, S. (2022). Okul öncesi dönemde çocuğu satranç eğitimi alan ebeveynlerin satranç eğitimine ilişkin görüşleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(1), 105-125.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Kaynar, F. (2014). *Erken çocukluk döneminde verilen satranç eğitiminin ilkökula hazır bulunuşluğa etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kızıltuğ, F. (2003). *Satrançname*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Köksal, A. (2006). Eğitimde satranç. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 17-27.
- Kurtdorfer, P. (2019). *Her Yönüyle satranç*. 4. Baskı. (Çev. Ceren Aral). Ankara: Akılçelen Kitaplar.
- Kutlu, N. (2019). Tecrübeli satranç oyuncularını ve satranca yeni başlayan bireylerin kognitif fonksiyonları ve duygusal durumlarının incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(4), 277-282 .
- Laws of chess: Federation Internationale Des Echecs (FIDE), (2017). <https://www.fide.com/fide/handbook.html?id=207&view=article> adresinden 15.05.2022 tarihinde alınmıştır.
- Murray, H, J, R. (1913). *A history of chess*. Oxford: Clarendon Press.
- Nachmias, C. F. & Nachmias, D. (1996). *Research methods in the social sciences*. (5th Edition). New York: St. Martin's Press.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

- Poston, D. I., & Vandenberg, K. K. (2019). The effect of chess on standardized test score gains. *Sage Open*, 9(3), 1-22.
- Sadık, R., Öntürk, Y. & Dinç, F. (2018). Satranç oyununa yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 53-60. <https://doi: 10.32706/tusbid.486539>
- Sala, G., Gorini, A., & Pravettoni, G. (2015). *Mathematical problem-solving abilities and chess: an experimental study on young pupils*. SAGE.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2019). *Research Methods for Business Students*. (8 ed.) Pearson.
- Sığırtmaç, A. (2011). Does chess training affect conceptual development of six-year-old children in Turkey? *Early Child and Development and Care*, 182(6), 797-806.
- Sığırtmaç, A. (2016). An investigation on the effectiveness of chess training on creativity and theory of mind development at early childhood. *Academic Journals*, 11(11), 1056- 1063.
- Sivaz, B, A. & Yıldırım, İ (Ed.). (2020). Orta ve yeniçağlarda beden eğitimi ve spor. *Spor Tarihi ve Olimpizm içinde* (s. 75-95). Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.) Pearson, Boston
- Tanajyan, K., Melkonyan, N. & Movsisyan, S. (2021). Chess as a social value. *Main Issues of Pedagogy and Psychology*, 19(1), 32-37. <https://doi.org/10.24234/miopap.v19i1.390>
- Tatlıpınar, S. & Serçe, H. (2019). Satranç öğretiminin okul öncesi çocukların dikkat toplama becerilerine etkisi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 481-489.
- Tekneci, S. (2009). *Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerin matematik becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Trinchero, R. & Sala, G. (2016). Chess training and mathematical problem-solving: The role of teaching heuristics in transfer of learning. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 12(3), 655-668.
- Ün, E. (2010). *Satranç eğitiminin problem çözme yaklaşımları, karar verme ve düşünme stillerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.